

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum secundum aliquam earum specierum iustum sit idem quod
contrapassum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

tionem rei ad rem spectatur utrobius, uidebit quod differentia hæc per accidens concurrit ad oppositum. Ad dictum autem Arist. dicitur, quod ipse non dixit esse duas species, sed duas partes, non propter virtutis differentiam formalem, sed propter notabilem diuersitatem materialem, quia scilicet in una concorunt duo recompensanda, in al-

terum unum. In commutationibus enim voluntariis sola res venit ad eundam: in inuoluntariis autem dñnum est offensio, quia contra voluntatem, ut dictum est. Adæquare autem oportere unum, vel duo, non variant species adæquationis, ut paret, dummodo seruerat eadæ qualitas forma, ut in his est. Multitudine quoque superiorum operariorum operationum signum non est multitudinis uirtutis opposita, cum malum omni nifariam, & ex singularibus defectibus cōtingat: bonum autem non, sed ex integrâ cauila. Est ergo iustitia com mutatione una species specialissima, & similiiter distributio una alia species specialissima propter eandæ rationem, quia scilicet siam unicam adæquationem formam operari diuerſam formaliter ab æquitate commutatio, ut paret ex supradictis.

5. Eth. lec. 8.

¶ Super Questionis sexagesime prima. Articlem quarum.

In art. 4. adiutor, q[uod] ex Pythagoricis, & Rhadamanthe legislatore, ad disputationem 5. Ethico. processit articulus iste. Significat autem in proposito contrapsum tantum damificari, quantum dampnificauit: tantum pati, quantum egit: tantum solvere, quantum accepit, & humiliandi. Et hoc in questionem uertitur, An feruare contrapsum, sit leniare iustitiam, ita quod idem sint.

¶ In corpore articuli, nota primo q[uod] contrapsum potest duplum intelligi. Primo secundum identitatem speciei, ut si patiatur quis idem

specie quod egit, puta animam pro anima, oculum pro oculo.

Et sic respondendum est questioni negatiue, quod scilicet iustitia

commutatio & contrapsum non sunt idem, ut paret ex inconvenientibus allatis in litera.

¶ Secundo, secundum æqualitatem, quantum, ut scilicet tan-

ta sit passio, quanta fuit, vel est actio: quantumcumque diuerſum speciem, vel generum sint actio, & passio, puta, pati in bo-

ductio. Tertio modo aliquis tradit rem suam ut recuperandæ, non ratione usus, sed vel ratione conservacionis, sicut in deposito, vel ratione obligationis: sicut cum quod siam pignori obligat, seu cum aliquis pro alio fidicubet. In omnibus autem hominum actionibus siue voluntariis, siue inuoluntariis est eadē rō accipendi mediū, sicut æqualitatem compensationis. Et ideo omnes istae actiones ad unā G speciem iustitiae pertinent, scilicet ad commutarium. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS I. I. I.

Verum iustum sit simpliciter idem quod contrapsum.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod iustum sit simpliciter idem quod contrapsum. Iudicium enim diuinum est simpliciter iustum: sed haec forma diuini iudicij, ut sicut quod aliquis fecit, patiatur, secundum illud Mat. 7. In quo iudicio iudicatur, iustum formaliter ab æqualitate commutatio, ut paret ex supradictis.

¶ 2 Præt. In utraque iustitia species datur aliqui sicut in quadam æqualitate, in respectu qui dem ad dignitatem personæ, in iustitia distributiva, quæ quidem psonæ dignitas maxime v[er]o attingit in opera, quib[us] aliqui communitati seruiunt: in respectu autem ad recte, in qua quis dampnificatus est, iusta commutatio. Secundum autem utramque æqualitatem aliquis contrapatur, secundum quod fecit. ergo uidetur quod iustum simpliciter sit idem quod contrapsum.

¶ 3 Præt. Maxime videtur quod non oportet aliquem contrapari, sicut quod fecit, pp differentiam uoluntarii, & inuoluntarii, qui in inuoluntarii fecit in iuriam, minus puniri: sed inuoluntarium, & in uoluntarium, que accipiunt ex parte nostra, non diuerſificant mediū iustitiae, quod est medium recte, & non quo ad nos. ergo iustum simpliciter

Fnis exterioribus pro laetione illata in bonis compagfit, foliat tantum lxo, & tantum curz &c. & de contrapsum & pastoris nomine ad omnes communiquatur. Et hoc est idem, quod iustum communicationis datur. Et ex hac distinctione habes unde distinguitur.

Verum esse idem quod contrapsum. Sed contra est, quod Philo in 5. Ethic. probat, non quodlibet iustum esse contra passum.

RESPON. Dicendum est, quod hoc quod dicitur contrapsum, importat eam, quod recipiari, non passionis ad actionem precedentem: quod quidem proprium dicitur in passionib[us] & actionib[us] iniuriosis, quibus aliquis personam proximi ledit, puta, si percutit, & repercutitur, & hoc quidem iustum determinatur in lego Exo. 21. Reddet de iustum pro anima, oculum pro oculo, &c. Et quia et auferre rem alterius est, est quidam iustum facere: ideo secundum ctiam in his dicitur contrapsum, prout, si aliquis qui dammum inuitat, ut re sua etiam ipsa damnatur: & hoc etiam iustum damnatur, & cōcinctur in lego, Exod. 22. Siquis furatus fuerit bouem, aut orem, & occiderit, vel venderit, quandoque p[ro] vno boue reficiet, & quatuor oves pro vno. Tertio vero transfertur nomen contrapsum ad voluntariis commutations, in quibus utriusque actio, & passio: sed uoluntarium diminuit de ratione passionis, ut dictum est. In omnibus autem his debet fieri secundum rationem iustitiae commutatio, & compensatione secundum æqualitatem, ut scilicet passio recompensata sit æqualis actioni: non autem semper est æqualis, si idem specialis pateretur, quod fecit. Nam primo quidem cum aliquis iniuriose ledit alterius personam maiorem, maior est actio, quam p[ro] filio eiusdem speciei, quam ipse patet. Et ideo ille qui pateretur, et principem, non solum reperiatur, sed multo grauius punitur. Similiter etiam cum quis aliquem in uoluntarium in re sua dampnificat, maior est actio, q[uod] est passio, si sibi sola res illa auferreatur: quia ipse, qui dampnificatur, Et ideo punitur in hoc, q[uod] multipliciter restituat: quia et non solum dampnificavit personam priuatam, sed re publicam, eius tutelę feceruntur.

Deum & creaturam non potest esse iustum minus q[uod] inter dñm & seru[m] q[uod] Deus nullus accipere, ut teneat ut edere, neque non p[ro] sumus reddere. Tunc uero peccatorum penitentiam Dei pertinet, quia unamquem, immo loco constituit ac saluat, iuxta illud adiutor. Ut abiret in locum suum. Et hoc dimumus adiutor.

Asistit sit actus: concurrit tamen in eo quidam modus commutatio*nis iustitiae*: pro quanto res pro re datur, puta, premium pro meo & presea pro offensa, cuius signum est, quod pena circa condignum, & premium ultra condignum datur: forma autem iustitiae communaria, aequalitas simpliciter est. Vnde non sibi innicem aduersari dicta hic & alio: sed alibi remaneat a Deo iustitia communaria pro parte dicta: hic vero ponitur, quod Deus in quantum suis operationibus modum aliquem iustitiae communariae problemat, ita quod distributione modum quandam communiam iustitiam immiscatur, in cuius signum paterfamilias qui dixerat, non operatus & redit de illis mercedem, quod ad communiam iustitiam spectat, subdilectare mercedeis rationem. An non licet nobis quod uero facere, quod ad distributionem iustitiae spectat, si aliqui, qui minor erat in labore, qualificati complacuit. Et sic dicens equalitas distributio*nis iustitiae* non attenditur aequalitas summa proportionē rei ad rem, ut passionis ad actionem, unde dicitur contrapassum: sed summa proportionaliter rerum ad personas, ut supra dictum est.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod illa forma diuinī iudicij attēdit summa proportionē communia iustitiae, prout s. recompensat premia meritis, & supplicia peccatis.

Ad SECUNDVM dicendum, quod si aliqui, qui communiat seruit, retribueretur aliquid pro seruicio impenso, non esset hoc distributio*nis iustitiae*, sed communia*nus*. In distributio*nis iustitiae* non attenditur aequalitas eius quod quis accipit, ad id quod ipse impedit, sed ad id quod aliis accipit, secundū modū utriusque persona.

Ad TERTIUM dicendum, quod quando actio iniuriosa est uoluntarie, excedit iniuriā, & sic accipit ut maior res: unde oportet maiorem penam ei recompensari non secundum differentiam quod ad nos, sed secundum differentiam rei.

Q V A E S T I O N E L X I I .

De restituione, in octo articulos divisa.

EINDE considerandum est de restitutione.

Et circa hoc queruntur octo.

Primō, Cuius actus fit.

Secondō, Vtrum necesse sit ad

A Ad hoc posset prima facie dici, quod falsum est, distributionis actum, in casu positio*nis omisſum est*, quia litera non dicit. Re compensatio quam facit distributio*nis ei*, cui non dicit quod debuit: sed dicit, si cui minus dedit, ubi affirmatur dedisse ei aliquid, & negatur quanticas debitas.

Sed hoc fruolum est, quia si cui debentur centum, & dedit quinquaginta, teneat recompensare quinquaginta: si nihil debet, teneat reconcepere centum, aliquam melioris conditionis efficeret distribuens peius operando. Pri uando aliquem toro, quam si priuaret illu*m* una parte. Alter posset dici, quod author loquitur de distributore, non de distributore ita quod distribuens ex hoc ipso distribuit, seu quod idem est, supposito quod distribuat, teneat e qualitate aequalitatis dare. Et si non dat aliquantum, teneat illi ad restituendum totius illius, quod non dedit illi. Et sic falsum quoque est distributionis actum in oppositum omitti.

Sed & hoc insufficiens est, quod hoc distributio*nis boni* cōsiderat, qui nunquam distribueret partib. cōntingentib. sed etiam via usurpare vel alii daret, non teneat partib. cōntingentib. ad restituendum. Es sic ex aliena tyrannide partes cotanias non solum laderent in factu, sed in iure: quia nec data illis defensae sunt illis debita, nec erant illis repetendi haberent.

Dicendum est ergo quod siue distributionis summa non, dummodo res distribuenda ad finit. & tempus distribuendi urgeat, & teris conditionib. re quibus concurrentibus sine impedimento, distributio*nis* teneat ad faciendum de coi proprii parti cuiilibet summa proportionem. Et quia teneat ad hanc actum respectu cuiuslibet partis, ideo oibus, & singulis partibus teneat ad recompandum

Tantum, quantum non dedit aliqui de portione sibi debita. Et hoc quia omis*sus applicatio illius portionis ad hunc*, dāmificauit illi in proprio, non quod erat proprio auferendo, sed ad quam tenebatur, appropriationem auferendo.

Deinde ad dubium dicitur, quod licet debitum ut proprium absolute sit suum, ac loco sui, repectu tamē aliquius est etiam debitus ut proprio illud, quod tenebatur facere suum, & non fecit. Hoc enim est ut proprio debitum non absolute, sed ab illo qui tenebatur facere proprio illi. Et si licet valeat argumentum, non est proprium, ergo non est restituendum secundū aequalitatē absolute loquendo non ualerit respectu distributionis, quia teneat ad appropriationem, sed oportet dicere, quod non est proprium, nec

Et deinde ad dubium dicitur, quod licet debitum ut proprio ab solute sit suum, ac loco sui, repectu tamē aliquius est etiam debitus ut proprio illud, quod tenebatur facere suum, & non fecit. Hoc enim est ut proprio debitum non absolute, sed ab illo qui tenebatur facere proprio illi. Et si licet valeat argumentum, non est proprium, ergo non est restituendum secundū aequalitatē absolute loquendo non ualerit respectu distributionis, quia teneat ad appropriationem, sed oportet dicere, quod non est proprium, nec